

«ТАСДИҚ МЕКУНАМ»
Ректори Донишгоҳи техникии Тоҷикистон
ба номи академик М.О. Осимӣ д.и.и., профессор
Давлатзода Қ.Қ.
« 05 » 2026 с.

ТАҚРИЗИ МУАССИСАИ ПЕШБАР

ба диссертатсияи Зоҳири Сайфулло дар мавзуи «Ҷанбаҳои фалсафӣ-фарҳангии Наврӯз» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои фалсафа аз рӯйи ихтисоси 6.3.8. - Антропологияи фалсафӣ, фалсафаи фарҳанг

Мутобиқати мавзӯ ва муҳтавои диссертатсия ба шиносномаи ихтисоси илмӣ. Мавзуи кори таҳқиқотии диссертант Зоҳири Сайфулло «Ҷанбаҳои фалсафӣ-фарҳангии Наврӯз», ки барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои фалсафа пешниҳод шудааст, аз рӯйи мазмун, мундариҷа ва самти таҳқиқот ба шиносномаи ихтисоси 6.3.8. - Антропологияи фалсафӣ, фалсафаи фарҳанг пурра мутобиқат мекунад. Ихтисоси мазкур, ки аз ҷониби Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон тасдиқ гардидааст, масоили фалсафаи фарҳанг, антропологияи фалсафӣ, хувияти миллию фарҳангӣ ва арзишҳои маънавии ҷомеаро дар бар мегирад.

Диссертант Наврӯзро на ҳамчун падидаи сирф таърихӣ ё фолклорӣ, балки ҳамчун як концепсияи фалсафӣ ва системаи мукаммали фарҳангӣ мавриди омӯзиш қарор дода, ҷанбаҳои онтологӣ, антропологияи эстетикӣ ва иҷтимоӣ ин ҷашнро аз дидгоҳи фалсафаи фарҳанг таҳлил намудааст. Предмети таҳқиқот «Ҷанбаҳои фалсафӣ-фарҳангии Наврӯз» бевосита дар қаламрави фалсафаи фарҳанг ва антропологияи фалсафӣ ҷой дорад ва мавзуи интихобшуда ба меъёрҳои шиносномаи ихтисосии мазкур комилан мувофиқ аст. Ба ин асос, мавзӯ ва муҳтавои диссертатсия аз ҷиҳати ихтисосии илмӣ бе ягон қайду шарт мутобиқ доништа мешавад.

Мубрамии мавзуи (предмети) таҳқиқот. Наврӯз яке аз куҳантарин ва ваҳдатоварин ҷашнҳои тамаддуни башарист, ки аз умқи таърих сарчашма гирифта, дар зиндагии маънавӣ, иҷтимоӣ, фарҳангӣ ва фалсафии мардуми ориёитабор нақши бунёдӣ дорад. Ҳарчанд ин ҷашни аҷдодӣ аз ҷониби муҳаққиқони ватанию хориҷӣ дар самтҳои гуногун: адабиётшиносӣ, таърих, фолклоршиносӣ ва этнография мавриди омӯзиш қарор гирифтааст, аммо ҷанбаҳои фалсафӣ-фарҳангии он, ба вижа моҳияти онтологӣ Наврӯз ҳамчун рамзи эҳёи табиат, арзишҳои антропологияи он, эстетикаи маросими наврӯзӣ ва

хусусиятҳои карнавали наврӯзӣ то ба ҳол ба таври мукамал ва муфассал дар ихтисоси фалсафии фарҳанг таҳқиқ нашуда буданд.

Мубрамии таҳқиқоти мазкурро якҷанд омил муайян мекунад:

- аввалан, дар замоне, ки раванди бархӯрди тамаддунҳо тезутунд мешавад ва масъалаи ҳувияти миллию фарҳангӣ ба яке аз масоили калидии сиёсати ҷаҳонӣ табдил меёбад, Наврӯз ҳамчун рамзи тамаддуни куҳани ориёӣ ва нишони бебаҳои ҳувияти фарҳангии тоҷикон ба мавзӯи бисёр муҳими таҳқиқот мубаддал гаштааст;

- дуҷум, бо пешниҳоди Ҷумҳурии Тоҷикистон 21-уми март аз ҷониби Созмони Милали Муттаҳид ҳамчун «Рӯзи байналмилалӣ Наврӯз» эълон гардида, Наврӯз ба феҳристи мероси фарҳангии ғайримоддии ЮНЕСКО ворид шудааст. Ин шинохти ҷаҳонӣ масъулияти илмӣ наврӯзшиносро боз ҳам бештар гардонидаст ва зарурати таҳқиқоти бунёдии фалсафӣ-фарҳангиро дар ин самт рӯ ба рӯ гузошт;

- сеюм, диссертант ба нуктаи ниҳоят муҳиме ишора мекунад, ки муҳаққиқон ва нашрияҳои интернетии баъзе кишварҳои ҳамсоя мекушанд, Наврӯзро ба фарҳанги халқҳои турктабор нисбат дода, тоҷиконро аз ин мероси фарҳангӣ таърихашон маҳрум созанд. Ин иддаҳои беасос ва ғайриилмӣ таҳқиқоти фарҳангӣ илмӣ ва асоснокшудаи фалсафиро тақозо мекунад;

- чаҳорум, ҷашни Наврӯз дорои арзишҳои умумибашарӣ, аз ҷумла эҳтиром ба табиат, таҳаммулпазирӣ, сулҳ ва ваҳдат мебошад, ки омӯзиши амиқи фалсафии онҳо барои ҳалли масоили мубрами замони муосир мусоидат менамояд. Аз ин нуктаи назар, таҳқиқоти мазкур ҳам аз ҷиҳати назариявӣ ва ҳам аз ҷанбаи амалию иҷтимоӣ аҳамияти хоса дорад.

Дарачаи асосноккунии гузоришҳои илмӣ, хулосаю пешниҳод, ки дар диссертатсия оварда шудаанд. Диссертант Зоҳири Сайфулло барои асосноккунии гузоришҳои илмӣ худ сарчашмаҳои муътамади илмиро истифода кардааст, аз ҷумла; «Авесто», «Осор-ул-боқия», «Китоб-ут-тафҳим»-и Абурайҳони Берунӣ, «Шоҳнома»-и Абулқосим Фирдавсӣ, «Таърихи Табарӣ»-и Абуалии Балъамӣ, «Наврӯзнама»-и Умари Хайём, «Наврӯзнама»-и Ҳаким Тирмизӣ, «Наврӯзнама»-и Накибхон Туғрали Аҳрорӣ, «Зайн-ул-ахбор»-и Абусаиди Гардезӣ ва ғайра. Ин сарчашмаҳо дар маҷмӯъ ҳам аз ҷанбаи таърихӣ ва ҳам аз дидгоҳи фалсафӣ фарҳангии масъала маводи ғанӣ фароҳам меоваранд.

Дар баробари осори мутафаккирони тоҷику форс диссертант ба таҳқиқоти анҷомдодаи муҳаққиқони ватанию хориҷӣ низ таъия кардааст. Махсусан, корҳои илмӣ-таҳқиқотии олимони ватанӣ: С.Х. Раҳимов, М.Ҳазратқулов, А.Шамолов, С. Ҷонбобоев, Р. Раҳмонӣ, Б.Ҷ. Самиев, инчунин таҳқиқоти муҳаққиқони Эрон, Афғонистон, Ёзбекистон ва Қазоқистон мавриди омӯзиш ва таҳлилу муқоиса

қарор додааст. Шумораи умумии адабиёти истифодашуда дар диссертатсия 165 номгӯй аст, ки ин нишонаи сатҳи баланди омӯзиш ва фарогирии диссертант доир ба мавзӯро ифода мекунад.

Ҳангоми таҳияи кори таҳқиқотии худ диссертант методҳои назариявии маърифати илмӣ, таҳлил ва таркиб, индуксия ва дедуксия, таҷридсозӣ, аналогия, таҳлили муқоисавиро мавриди истифода қарор дода, ҳулосаҳои боэтимоди илмӣ баровардааст. Нуктаҳои ба ҳимоя пешниҳодшаванда, ки чаҳор банди муқаммал ва аз ҷиҳати мантиқӣ баҳамвобастаро дар бар мегиранд, аз матни диссертатсия бармеоянд. Пешниҳодҳои амалии диссертант, ки барои истифода дар таълими фанҳои фалсафа, фарҳангшиносӣ, инчунин дар сиёсати фарҳангии давлат тавсия шудааст, воқеӣ ва қобили татбиқ мебошанд.

Навгонии илмӣ таҳқиқот ва саҳеҳии натиҷаҳои гирифташуда. Диссертатсияи Зоҳири Сайфулло аз чанд ҷиҳати бунёдӣ навгонии воқеии илмӣ дорад ва ин навгонӣ дар чаҳорҷӯбаи фалсафаи фарҳанги тоҷик кӯшиши бевоситаи ўро ифода менамояд. Махсусан:

- бори нахуст дар илмҳои фалсафии тоҷик ҷанбаҳои фалсафӣ-фарҳангии Наврӯз ва моҳияти онтологӣ он ҳамчун рамзи тавозуни коинот то арзишҳои антропологӣ, эстетикӣ ва иҷтимоӣ ин ҷашн дар як кори таҳқиқотии мустақил ва комил баррасӣ гардидааст. То ин давр дар таҳқиқоти муҳаққиқони тоҷик Наврӯзро бештар аз дидгоҳи адабиётшиносӣ ва таърих мавриди омӯзиш қарор гирифта буд ва ҷанбаҳои фалсафӣ-фарҳангии он дар шакли алоҳида ва пайваста таҳқиқ нашуда буданд;

- дуҷум, таҳлили муқоисавии «Наврӯзнома»-ҳои Ҳаким Тирмизӣ ва Накибхон Туғрали Аҳрорӣ мавзӯест, ки пеш аз ин ба ин шакл дар адабиёти илмӣ тоҷик таҳқиқ нашуда буд. Диссертант тавонистааст тафовутҳо ва умумиятҳои ин ду рисолаи куҳанро аз ҷиҳати мазмун, усул, фалсафаи табиатшиносӣ ва толеъномаҳои наврӯзӣ равшан нишон диҳад. Ин муқоисаи таҳлиلى аз ҷиҳати фалсафаи илм низ ҷолиб аст. Зеро нишон медиҳад, ки дар замони Ҳаким Тирмизӣ ва Туғрали Аҳрорӣ пешгӯиҳои мавсимӣ бар пояи мушоҳидаҳои систематикӣ астрономӣ ва кишоварзӣ ба вуҷуд омадаанд;

- сеюм, таҳқиқи эстетикаи Наврӯз ва хусусиятҳои карнавали наврӯзӣ дар муқоиса бо карнавали кишварҳои ғарбӣ наовариест дар сатҳи илми фалсафаи фарҳанги тоҷик. Диссертант нишон додааст, ки эстетикаи Наврӯз зебоии маросимӣ, рангорангии либос, ороиши хони наврӯзӣ, навоҳои мусиқӣ наврӯзӣ ва рамзшиносии рангҳо низомии муқаммалӣ зебоишиносиро ташкил медиҳад ва аз мафҳуми «калокагатия»-и юнонӣ зебӣ ва некӣ мантиқи муштарак дорад. Дар мавриди карнавали наврӯзӣ диссертант тавонистааст исбот кунад, ки ин маросими «қорвони шодӣ» аз замони Ҳахоманишиён то ба имрӯз реша дорад

ва аз ҷиҳати моҳияти фалсафӣ ва ахлоқӣ бо карнавали ғарбӣ, ки дар он мавзӯҳои динию мазҳабӣ мақоми болотар гирифтааст, фарқ мекунад;

- ҷаҳорум, диссертант намодҳои гуногуни ҷашнгирии Наврӯзро дар кишварҳои ҳавзаи он, аз ҷумла модели суннатӣ, давлатӣ, расмӣ, шаҳрӣ, муосир ва байналмилалиро ба таври муқоисавӣ таҳлил карда, нишон додааст, ки бо вучуди фарқиятҳои маҳаллӣ дар шакли ҷашнгирӣ моҳияти умумибашарии Наврӯз дар ҳамаи ин намодҳо ҷиғз мешавад.

Дурустии натиҷаҳои бадастомада ба далелҳои мустанади зерин асос дорад: тақя ба сарчашмаҳои илмӣ муътамади ватанию хориҷӣ, истифодаи методологияи илмӣ дурусти таҳқиқ, баррасии натиҷаҳо дар ҷаласаи расмӣ шуъбаи фалсафаи фарҳанги Институти фалсафа ва сиёсатшиносии ба номи А.Баҳоваддинов (Протокол №2 аз 27 январӣ 2026), нашри панҷ мақолаи илмӣ дар нашрияҳои эътирофкардаи КОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, инчунин баромади диссертант бо маърузаҳо дар конференсияҳо ва семинарҳои илмӣ байналмилалӣ ва ҷумҳуриявӣ ва ғайра.

Дарачаи эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқ, дурустӣ ва асоснокии натиҷаҳои таҳқиқ. Эътимоднокии натиҷаҳои кори таҳқиқоти Зохирӣ Сайфулло ба чанд рукни асосӣ тақя мекунад:

- яқум, сарчашмаҳои таҳқиқот аз ҷиҳати фарогирӣ ва боварибахшӣ дар сатҳи баланди илмӣ қарор доранд. Диссертант на танҳо ба осори муҳаққиқони муосир, балки ба осори классикони тоҷиқу форс, аз ҷумла «Осор-ул-боқия», «Наврӯзнама», «Шоҳнома», «Таърихи Табарӣ», «Зайн-ул-аҳбор» ва амсоли инҳо тақя кардааст, ки ин амал ба натиҷаҳои бадастомада эътимоди бештар мебахшад. Истифодаи таҳқиқоти анҷомдодаи муҳаққиқони замони муосир доир ба ҷанбаҳои гуногуни мавзӯи нишонаи сатҳи баланди илмӣ дониши таҳассусии диссертантро бозтобӣ медорад;

- дуом, методологияи таҳқиқот мунтазам ва шоистаи эътироф аст. Диссертант методҳои таҳлил ва таркиб, индуксия ва дедуксия, муқоисаи таърихию мантиқӣ, низомнокӣ ва сохторӣ ва функционалиро дар якҷоягӣ истифода кардааст. Ин омезиши методҳо имкон додааст, ки падидаи Наврӯз аз ҷанбаҳои гуногуни таърихию фалсафӣ, антропологӣ, эстетикӣ ва иҷтимоӣ баррасӣ карда шавад;

- сеюм, натиҷаҳои назариявию амалии таҳқиқот аз ҷониби аҳли илм дар равандҳои гуногун санҷида шуданд: дар ҷаласаи шуъбаи фалсафаи фарҳанги ИФС-и ба номи А.Баҳоваддинови АМИТ баррасӣ ва тасдиқ гардидаанд. Дар конференсияҳои ҷумҳуриявӣ, аз ҷумла конференсияи илмӣ бахшида ба «30-солагии Истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон» ва конференсияи байналмилалӣ бахшида ба ҷашни Наврӯз дар АМИТ (19.03.2024) мавриди муҳокима қарор гирифтааст. Инчунин натиҷаҳои таҳқиқот дар панҷ мақолаи

илмие, ки дар маҷаллаҳои эътирофнамудаи КОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба нашр расидаанд;

- ҷаҳорум, диссертант иқтибосҳоро бо нишондоди дақиқи манбаъ ва рақами саҳифа зикр карда, талаботи муқарраргардидаро зимни таҳияи диссертатсия риоя намудааст ва ғайра.

Саҳми шахсии довталаби дарёфти дараҷаи илмӣ. Аз мазмун, мундариҷа ва сохтори кори илмӣ пешниҳодшуда ва инчунин аз шаклу мундариҷаи маърузаҳо ва мақолаҳои илмӣ диссертант хулоса кардан мумкин аст, ки диссертатсия натиҷаи фаъолияти мустақилонаи ҷандинсолаи диссертант мебошад ва аз соли 2020 то соли 2025 дар шуъбаи фалсафаи фарҳанги Институти фалсафа ва сиёсатшиносӣ ба номи А.Баҳоваддинови Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон ба иҷро расидааст.

Интихоби мавзӯ, тартиби нақшаи таҳқиқотӣ, гурӯҳбандии сарчашмаҳо, баррасию таҳлили муқоисавии осори мутафаккирон, муқаррар кардани наwgонии илмӣ ва баровардани хулосаҳои илмӣ ҳама натиҷаи кӯшишу ҷустуҷӯи фикрии мустақилонаи диссертант мебошад. Ин нуктаро мақолаҳои илмӣ нашрёрфтаи диссертант, ки аз соли 2019 то соли 2026 дар нашрияҳои илмӣ ватанӣ ҷоп шудаанд, тасдиқ мекунанд.

Нашри натиҷаҳои таҳқиқ дар маҷаллаҳои тақризшавандаи илмӣ. Натиҷа ва дастовардҳои таҳқиқот дар 11 мақолаи илмӣ муаллиф инъикос ёфтаанд, ки 5-тои он дар маҷаллаҳои илмӣ тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон нашр шудаанд. Теъдоди маводи нашрёрфтаи диссертант ба банди 35-и “Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ”, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-юми июни соли 2021 таҳти №267 тасдиқ шудааст, пурра мувофиқат менамояд.

Арзёбии мазмуни диссертатсия ва дараҷаи ба итмом расидани он. Сохтор ва ҳаҷми диссертатсия. Диссертатсияи Зоҳири Сайфулло аз муқаддима, се боб, ҳашт зербоб, хулоса ва тавсияҳои амалӣ, рӯйхати адабиёти истифодашуда иборат буда, ҳаҷми умумии он 183 саҳифаро дарбар мегирад. Шумораи адабиёти истифодашуда 165 номгӯй мебошад. Ин ҳаҷм ва сохтор ба меъёрҳои муқарраргардидаи КОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон мувофиқ мебошад.

Муқаддима, мубрамии мавзӯи таҳқиқот, дараҷаи омӯзиши мавзӯи илмӣ, мақсад ва вазифаҳо, объект ва предмети таҳқиқот, асосҳои назариявӣ-методологӣ, наwgонии илмӣ, нуктаҳои ба ҳимоя пешниҳодшаванда, аҳамияти назариявӣ ва амалии таҳқиқот ва дараҷаи эътимоднокии натиҷаҳоро дар бар мегирад. Муқаддима ба таври пурра ва мантиқӣ навишта шудааст.

Боби якуми диссертатсия - «**Моҳияти табию фалсафии Наврӯз**» - аз се зербоб иборат аст ва масоили зеринро дар бар мегирад: омӯзиш ва таҳқиқи

чанбаҳои фалсафӣ-фарҳангии Наврӯз ва ҳамбастагии оини зардуштӣ ба он; ҷойгоҳи Наврӯз дар фарҳанги исломӣ ва вижагиҳои фалсафӣ-табиӣ «Наврӯзнама»-ҳои Ҳаким Тирмизӣ ва Туғрали Аҳрорӣ: таҳлили муқоисавӣ. Дар ин боб диссертант бо таъя ба сарчашмаҳои муътамади таърихӣ - «Авасто», осори Берунӣ, Хайём, Фирдавсӣ, Балъамӣ, Гардезӣ ва ғайра нишон додааст, ки Наврӯз падидаи мифологӣ ва мазҳабӣ нест, балки ҷашни табиӣ-кайҳонӣ ва оғози соли нави кишоварзист. Далели боварибахши бунёди таърихӣ ва фарҳанги ориёии Наврӯз, ки зери таъсири ислом аз байн нарафт, балки арзишҳои нав пайдо кард, яке аз дастоварҳои ҷуртаъсири ин боб махсуб меёбад.

Боби дуюми диссертатсия - «**Эстетикаи Наврӯз**» - ки аз ду зербоб иборат аст, ба масоили навовари Наврӯз, зебоишиносии маросими наврӯзӣ (зербоби 2.1) ва хусусиятҳои карнавали наврӯзӣ дар муқоиса бо карнавали ғарбӣ (зербоби 2.2) бахшида шудааст. Ин боб аз нуқтаи назари илмӣ шояд навоартарин қисми диссертатсия бошад. Диссертант бо истифода аз таҳлили «Наврӯзнама»-и Умари Хайём ва пажӯҳишҳои олими тоҷик С.Х.Раҳимов нишон медиҳад, ки эстетикаи Наврӯз низоми мукаммали зебоишиносӣ аст, ки рамзшиносии рангҳо, зебоии ороиши хони наврӯзӣ, мусиқию рақсҳо ва маросими карнавалиро ягона мегардонад. Таҳлили муқоисавии карнавали наврӯзӣ бо карнавали Рими Қадим («Сатурналия»), карнавали ғарбӣ ва андешаҳои М.М. Бахтин дар бораи карнавал аз ҷиҳати назарияи фалсафаи фарҳанг хеле ҷолиб ва ҷурарзиш аст.

Боби сеюми диссертатсия - «**Наврӯз ҳамчун падидаи фарҳанги ҷаҳонӣ**», ки аз се зербоб иборат аст, Наврӯзро дар ҷаҳорҷӯбаи ҷаҳонишавии фарҳангӣ баррасӣ мекунад: «Наврӯзи суннатӣ ва усули нави ҷашнгирии он дар ҷомеаи муосири Тоҷикистон» (зербоби 3.1); «Марзҳои ҷуғрофии Наврӯз ва намодҳои гуногуни ҷашнорозии он» (зербоби 3.2); «Ташаббусҳои Тоҷикистон дар тарғиби идеяҳои умумибашарии Наврӯз» (зербоби 3.3). Ин боб нишон медиҳад, ки Наврӯз марзҳои сиёсиро эътироф намекунад ва дар кишварҳои гуногун бо намодҳои гуногун, суннатӣ, мардумӣ, фарҳангӣ, давлатӣ-расмӣ, шахрӣ-муосир, диаспорӣ ва байналмилалӣ ҷашн гирифта мешавад. Дар баробари ин, диссертант нақши пешсафи Тоҷикистон, ба вижа Пешвои миллатро дар ба расмият шинохтани Наврӯз аз ҷониби СММ ва ЮНЕСКО мавриди баррасии илмӣ қарор додааст.

Хулосаи диссертатсия, ки дар нӯҳ банд нишон дода шудааст, мантиқан аз мундариҷаи бобҳо бармеояд ва пайдарпайии тафаккури диссертантро ифода менамояд. Тавсияҳои амалӣ низ мушаххас ва дар заминаи далелҳои илмӣ асоснок гардидаанд. Умуман, диссертатсия кори анҷомёфта ва ба итмом расида аст.

Мутобиқати барасмиятдарории диссертатсия ба талаботи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон. Диссертатсияи довталаби дараҷаи илмӣ бо риояи талаботи муқарраркардаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба расмӣ дароварда шудааст. Диссертант ҳангоми таҳияи кори таҳқиқотӣ талаботи «Дастурамал оид ба тартиби барасмиятдарории диссертатсия, автореферати диссертатсия ва дигар маводи илмӣ» - ро, ки бо фармоиши раиси Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 27 декабри соли 2024, №493 тасдиқ шудааст, пурра ба инобат гирифтааст.

Таҳқиқи диссертатсия аз ин ҷиҳат қобили дастгирӣ мебошад, ки диссертант тавонистааст мавзуро ба таҳқиқ кашад, ки то кунун дар ихтисоси фалсафаи фарҳанги тоҷик чунин кори фарогир набудааст. Дар ин диссертатсия Наврӯз аввалин бор ҳамчун системаи муқаммалӣ фалсафӣ на фақат ҳамчун ҷашн тасаввур ва таҳлил шудааст. Ин нигоҳи системавӣ фалсафӣ ба Наврӯз иловаи арзишмандест ба таҳқиқоти наврӯзшиносии ватанӣ.

Диссертант бо тақия ба далелҳои таърихӣ ва сарчашмаҳои муътамади илмӣ ба таври равшан исбот кардааст, ки Наврӯз падидаи фарҳангии мардумони ориёитабор буда, вожаи «Наврӯз» аз ду реша - «нав» ва «рӯз» иборат аст ва дар забони паҳлавӣ (форсии миёна) дар шаклҳои «нук руж», «нуг руз» маҳфуз мондааст. Ин истидлоли методологӣ аз нуқтаи назари этимологӣ ва таърихӣ иддаоҳои беасоси баъзе муҳаққиқони хориҷиро дар мавриди мансубияти Наврӯз рад мекунад ва ин дар вазъи имрӯзаи гуфтомони ҷаҳонии наврӯзшиносӣ хидмати илмӣ бузурге аст.

Диссертатсия аз нуқтаи назари арзиши амалӣ низ шоистаи дастгирӣ аст. Натиҷаҳои бадастомада барои таълими фанҳои фалсафа, фарҳангшиносӣ, ҷомеашиносӣ, экология ва ҷуғрофия дар мактабу донишгоҳҳо метавонад мавриди истифода қарор гирад. Дар баробари ин, таҳқиқоти мазкур метавонад дар ташаккули сиёсати фарҳангии давлат, тақмили дипломатияи фарҳангии Тоҷикистон ва таҳияи барномаҳои муаррифкунандаи Наврӯз дар сатҳи байналмилалӣ нақши созандае дошта бошад.

Эродҳо ва ҳолатҳои баҳсталаб доир ба диссертатсия. Дар баробари дастоварду бозёфтҳои илмӣ диссертатсия аз камбудӣҳо ва баъзе нуқтаҳои баҳсталаб оӣ намебошад. Аз ҷумла:

1. Дар зербоби 1.1 диссертант ба таври муфасссал пайдоиши Наврӯзро аз давраи Ҷамшед то ба давраи Ҳахоманишиён ва Сосониён баён кардааст. Аммо ҳонанда ғоҳ ба мушкил дучор мешавад, ки дар қучо устура ба таърих табдил меёбад ва қадом иттилоот мустанадаст ва қадоме ривоятӣ аст. Муфидтар мебуд, ки диссертант сарҳади устура ва таърихро равшантар мушаххас менамуд.

2. Зербоби 1.3, ки ба таҳлили муқоисавии «Наврӯзнама»-ҳои Ҳаким Тирмизӣ ва Туғрали Ахрорӣ бахшида шудааст, аз нуқтаи назари мундариҷа ҷолибтарин зербоби диссертатсия аст. Аммо таҳлили фалсафаи табиӣи толеъномаҳои наврӯзии ин ду муаллиф, ки барои аҳли кишоварзӣ пешгӯӣҳои мавсимӣ доданд, метавонист тафсири амиқтари эпистемологӣ пайдо кунад.

3. Зербоби 2.1, ки ба эстетикаи Наврӯз бахшида шуда ва мавзуи навовари диссертатсия ба ҳисоб меравад, аз нигоҳи назариявӣ метавонист таҳкими бештаре ёбад. Диссертант мафҳуми «эстетикаи Наврӯз»-ро бе ишорати эксплицитӣ ба назарияҳои муосири эстетикаи ғарбӣ, аз Баумгартен то Адорно истифода кардааст.

4. Зербоби 3.3, ки ба ташаббусҳои Тоҷикистон дар тарғиби Наврӯз бахшида шудааст, нисбати бобҳои дигар тавсифитар менамояд ва аз сатҳи таҳлили конкретии фалсафӣ-фарҳангии ду боби пешин каме пасттар аст. Муфид мебуд, ки ин ташаббусҳо на фақат ҳамчун далели дипломатии фарҳангӣ, балки дар ҷаҳорҷӯбаи назарияи «гуфтугӯи тамаддунҳо» ё «бархӯрди фарҳангҳо» низ баррасӣ мегашт.

5. Дар баъзе зербобҳои диссертатсия истифодаи иқтибосҳои тӯлонӣ аз сарчашмаҳо бе тафсири фалсафии кофӣ ба ҷашм мерасад. Дар чунин мавридҳо метавонист тавзеҳ ва тафсири шахсии худро бештар мегардонд. Гузашта аз ин, дар матни диссертатсия баъзе хатоҳои имлоӣ ва техникӣ мавҷуд мебошанд, ки дар ви роиши ниҳии матн метавонад ислоҳ гарданд.

Ба андешаи мо, ин камбудӣҳо ва нуқтаҳои баҳсталаб хусусияти бунёди нашошта, арзиши назариявӣи амалии диссертатсияро коҳиш намедиханд. Кори таҳқиқотии диссертант дар маҷмӯъ ҳамчун таҳқиқоти илмӣи мустақилона анҷомёфта ва дорои наwgонии воқеии илмӣ мебошад.

Дар маҷмӯъ, диссертатсияи Зоҳири Сайфулло дар мавзуи «Ҷанбаҳои фалсафӣ-фарҳангии Наврӯз» таҳқиқоти мустақилона мебошад, ки дар сатҳи зарурии илмӣ иҷро гардида, мавзуи муҳими фалсафаи фарҳанги тоҷикро аз дидгоҳи наw мавриди таҳқиқ қарор додааст. Аз ин рӯ, он барои ҷомеаи имрӯза аз як тараф, ба ғанитар ва амиқтар шудани таҳқиқоти фалсафии ватанӣ мусоидат менамояд ва аз тарафи дигар, ба ташаккул ва мустаҳкамкунии хувияти миллии фарҳангии тоҷикон ва муаррифии тамаддуни ориёӣ дар арсаи байналмилалӣ нақши муассир метавонад бозад.

Диссертатсия ба талаботи бандҳои 31-33-и «Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ», ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, №267 тасдиқ шудааст, пурра мувофиқ аст. Сохтори кори таҳқиқотӣ дуруст таҳия шуда, объект ва предмети таҳқиқ дар алоқамандӣ бо мавзӯ муайян гардида, вазифаҳои таҳқиқот ба ҳадаф ва нуқтаҳои ба ҳимоя пешниҳодшаванда ҳамоханг мебошанд, наwgонии илмӣ ба таври равшан баён шудааст ва пайдарпайии мантиқии тафаккур дар ҳамаи бобу зербобҳои диссертатсия риоя

гардидааст. Дар робита бо ин, тавсия дода мешавад, ки диссертатсияи Зоҳири Сайфулло дар мавзуи «Чанбаҳои фалсафӣ-фарҳангии Наврӯз» кори таҳқиқотии мустиқилона ва дорои наwgонии воқеӣ буда, муаллифи он Зоҳири Сайфулло барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои фалсафа аз рӯйи ихтисоси 6.3.8. – Антропологияи фалсафӣ, фалсафаи фарҳанг сазовор мебошад.

Тақризи муассисаи пешбар дар асоси муқаррароти бандҳои 76-79 ва 81-и «Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ», ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, №267 тасдиқ гардидааст, таҳия ва пешниҳод шудааст.

Тақриз аз ҷониби и.в. дотсенти кафедраи фанҳои ҷомеашиносии Донишгоҳи техникии Тоҷикистон ба номи академик М.С. Осимӣ, номзади илмҳои фалсафа Мамурова Гулрухсор Қодировна омода гардидааст.

Тақриз дар ҷаласаи кафедраи фанҳои ҷомеашиносии Донишгоҳи техникии Тоҷикистон ба номи академик М.С. Осимӣ муҳокима ва тасдиқ карда шудааст (протоколи №7 аз 28.04.2026).

Дар ҷаласаи кафедра иштирок доштанд: 18 нафар.

Натиҷаи овоздиҳӣ: тарафдор - 18 нафар, зид - нест, бетараф - нест.

Раиси маҷлис:

мудири кафедраи фанҳои ҷомеашиносии
ДТТ ба номи академик М.С. Осимӣ, номзади
илмҳои таърих, дотсент

Шарофзода Э.У.

Эксперт:

номзади илмҳои фалсафа, и.в. дотсенти
кафедраи фанҳои ҷомеашиносии
ДТТ ба номи академик М.С. Осимӣ

Маъмурова Г.Қ.

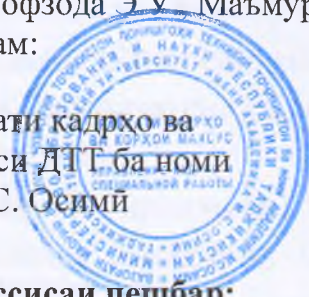
Котиби илмӣ ҷаласа:

номзади илмҳои сиёсатшиносӣ, муаллими калони
кафедраи фанҳои ҷомеашиносии
ДТТ ба номи академик М.С. Осимӣ

Мусоев Ш.М.

Имзоҳои Шарофзода Э.У., Маъмурова Г.Қ. ва Мусоев Ш.М. -ро
тасдиқ мекунам:

/Сардори раёсати кадрҳо ва
корҳои махсуси ДТТ ба номи
академик М.С. Осимӣ

Қодирзода Н.Ҳ.

Суроғи муассисаи пешбар:

734042, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
ш. Душанбе, хиёбони академикҳо Раҷабовҳо 10^а,
Тел./Ғах: +992 (37) 221-35-11
E-mail: info@ttu.tj.

Сомонаи расмӣ: ttu@ttu.tj <https://web.ttu.tj/tj>

«29» 04 соли 2026